

Лисенко С. А., Стаченко О. В.

САМОСТІЙНА НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ І САМООСВІТА: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ ОЗНАКИ

Перехід світової та вітчизняної освіти з базового постулату «освіта на все життя» до нового – «освіта впродовж усього життя», який органічно поєднує навчання, самостійну навчальну роботу та самоосвіту, спонукає до уточнення їх спільних та відмінних ознак, а також взаємозв'язків між ними.

Український педагогічний словник стверджує, що «Самоосвіта – самостійна освіта, отримання системних знань у певній галузі науки, техніки, культури, політичного життя та інше, яка передбачає безпосередній інтерес особистості в органічному поєднанні з самостійністю у вивченні матеріалу». Розмежування сутності термінів «самоосвіта» і «самонавчання», здійснене А. Громцевою, П. Підкасистим, Н. Половниковою, Г. Серіковим, А. Усовою та іними, дає можливість стверджувати, що *самостійна навчальна діяльність* містить різноманітні види індивідуального та колективного навчання, які здійснюються на аудиторних або позааудиторних заняттях за завданнями викладача та під його керуванням, однак без його безпосередньої участі. Узагальнимо основні характеристики самоосвіти та самонавчання у табл. 1.

Таблиця 1

Основні характеристики самоосвіти та самостійної навчальної діяльності

Основні ознаки	Освіта впродовж усього життя	
	Навчання (учіння, викладання)	Самоосвіта
	Самостійна робота як складник навчання	
Планування мети, завдань	Здійснюється педагогом, домінують тактичні цілі	Здійснюється самим індивідом, домінують стратегічні цілі
Мотивація	Домінує зовнішня мотивація, але успішно впливає на самонавчання за умов наявності внутрішньої до пізнання	Домінує внутрішня мотивація до пізнання, саморозвитку, самоствердження
Індивід у процесі ...	самонавчання виступає і як об'єкт (на етапі планування), і як суб'єкт (на етапі реалізації)	самоосвіти виступає як суб'єкт на всіх етапах
Керівна роль	... належить педагогу	... належить самому суб'єкту

Вибір змісту	Здійснюється педагогом, індивіду відводиться роль розширення, поглиблення обсягу інформації	Здійснюється самим індивідом
Вибір форм, методів, засобів	Здійснюється педагогом. Забезпечується перехід методів і засобів навчання у методи і засоби самонавчання індивіда	Здійснюється самим індивідом
Контроль і корекція	Здійснюється педагогом згідно зі стандартами освіти. Забезпечується перехід відповідних форм і методів у форми і методи самоконтролю і самокорекції індивіда	Здійснюється самим індивідом у відповідності до власної «Я-концепції»
Інші особливості	Здійснюється у навчальних закладах. У цьому процесі мають сформуватися основні знання, уміння та навички щодо здійснення самоосвіти	Здійснюється переважно за межами навчальних закладів, але може поєднуватися з різними формами підвищення кваліфікації у навчальних закладах.

Самоосвіті можна навчити студента, поступово передаючи йому здійснення самооцінки, самоконтролю, а далі – визначення форм, методів, засобів, змісту навчання, що можливе за умови організації якісного навчання та самонавчання.